

KAUNO tarpukario modernizmo architektūra – UNESCO Pasaulio paveldo sąrašė

Parengė Donatas TYTUVA

2023 m. rugsėjo 18 d. Saudo Arabijos sostinėje Rijade UNESCO Pasaulio paveldo komiteto sesijos metu į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą įrašyta Kauno modernizmo architektūra. Tai buvo laukta, bet ir netikėta. Prieš priimant sprendimą komisijos nariai pateikė ekspertų rekomendacijas, kurias Lietuva per pusantrų metų privalės įgyvendinti.

Pritarus Kauno nominacijos įrašymui į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą, UNESCO Pasaulio paveldo komitetas pažymėjo, kad „*Kauno modernizmas yra didelis vertybinis atradimas Rytų ir Centrinės Europos paveldo kontekstuose. Nominacijoje yra atskleidžiamas ir pademonstruotas Kauno modernizmo išskirtinumas, pristatytas konceptualus optimizmo architektūros naratyvas. Jo indėlis į visuotinę modernizmo istoriją yra neabejotinas. Kauno modernizmas padeda suvokti modernizmo koncepciją platesniame lauke – jo socialinę, kultūrinę, ekonominę prigimtį, sandarą ir organizaciją. Neabejojame, kad Kauno modernizmas turi išskirtinę visuotinę vertę ir nusipelno būti UNESCO pasaulio paveldo sąrašė*“.

Gavus šią žinią iš Rijado, Lietuvos kultūros ministras Simonas Kairys pažymėjo, kad „*tai yra istorinis momentas, ypač turint omenyje, kad Kauno modernizmas yra gana naujas paveldas ir ypač įvertinant, kaip istoriškai, politiškai mums svarbus tas periodas, kuomet gimė ir vystėsi mūsų modernusis valstybingumas*“.

Tą dieną kartu su keliais kitais objektais į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą įrašytas ir unikalus mūsų kaimynės Latvijos miestas Kuldyga.

Kaune modernizmo architektūra formavosi 1918–1940 metais. Lenkijos kariuomenei okupavus Vilnių ir rytinę Lietuvos dalį, Kaunas tapo laikinąja Lietuvos sostine, svarbiausiu šalies politiniu, ekonominiu, kultūriniu ir švietimo centru. Tarpukariu čia dirbo daug iškilų architektų, inžinierių.

Arno Funko, Broniaus Elsbergo ir Adolfo Lukošaičio suprojektuoti Taupomųjų kasų rūmai Kaune (1939), dabar Kauno miesto savivaldybės rūmai. Nuotrauka iš: https://lietuvai.lt/wiki/Arnas_Funkas

Jie projektavo ir statė administracinius bei ūkinius pastatus, švietimo ir kultūros įstaigas, gyvenamuosius namus, vykstant satyboms dažnai vykdė ir techninės priežiūros darbus. Daugelis ano laikotarpio statinių išsiskiria savo modernia architektūra. Dalis jų priskiriami modernizmo architektūros statiniams, puošia miestą ir suteikia jam savitumo iki šiol.

2015 m. keturiasdešimt keturi Kauno tarpukario modernizmo architektūros objektai buvo įtraukti į Europos paveldo objektų sąrašą. 2017 m. Kaunui suteiktas UNESCO dizaino miesto vardas, na o 2023-aisiais, kaip jau minėta, Kauno modernizmo architektūra įrašyta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą. Jame yra dar ir keturi kiti mūsų šalies objektai: Vilniaus istorinis centras, Kuršių nerija, Kernavės archeologinė vietovė ir Struvės geodezinis lankas.

Tarpukariu Kaune dirbo, nemažai pastatų, priskiriamų modernizmo architektūrai, suprojektavo, pastatė iš Žemaitijos kilę inžinieriai, architektai. Žymiausi iš jų – Bronius (Bronys) Elsbergas, Antanas Jokimas, Algirdas Šalkauskis. Apie juos skaitykite straipsnyje „Kauno tarpukario architektai žemaičiai“ (p. 53–55).

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. „Kauno tarpukario architektūra įrašyta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą“, lrt.lt: <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/2079277/kauno-tarpukario-architektura-irasyta-i-unesco-pasaulio-paveldo-sarasa>.